

застосування безполицевого обробітку там, де ґрунти не піддаються вітровій ерозії

Шикула М. К., зазначає, що ефективність різних способів обробітків ґрунту сильно залежить від умов року. У посушливі роки найкращі результати забезпечують поверхневий та безполицевий обробіток, а в нормальні по зволоженню роки перевага залишається за оранкою. При вирощуванні озимих культур на ерозійно-небезпечних схилових ґрунтах встановлена перевага глибокого обробітку ґрунту, особливо чизельного в порівнянні з полицевою оранкою на глибину 25-27 см. Чизельний обробіток ґрунту в порівнянні з полицевою оранкою підвищує стійкість ґрунту до дефляції, сприяє збереженню запасів ґрунтової вологи та в роки з сильними морозами, посухами та пиловими бурями підвищує врожайність сільськогосподарських культур. Коли цих явищ немає, врожайність зберігається одному рівні.

Константиновим І. С. та ін. встановлено, що найбільш ефективно використовувати різноглибинні та комбіновані системи обробітку ґрунту. Такі системи підвищують ефективність добрив, знижують забруднення посівів та збільшують урожайність озимого ріпаку.

При виборі системи обробітку ґрунту не можна забувати, що ріпак дуже чутливий до переущільнення ґрунту, його рекомендується вирощувати на ґрунтах, де щільність становить не більше 1,3 г/см³ при оптимумі 1,17-1,27 г/см³.

Метою передпосівного обробітку є запобігання пересиханню верхнього шару ґрунту, його вирівнювання для забезпечення рівномірного загортання насіння та контролювання забур'яненості.

При проведенні обробітку ґрунту необхідно якнайменше розпорошувати ґрунт, оскільки це може спричинити утворення ґрунтової кірки, яка шкідлива для ріпаку не тільки в період появи сходів, а й пізніше, тому що при погіршенні аерації рослини можуть недостатньо використовувати поживні речовини.

УРОЖАЙНІСТЬ НАСІННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО В УКРАЇНІ

***І.В. Смірнова**, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри землеробства, геодезії та землеустрою*

***В.М. Галабан**, аспірант*

Миколаївський національний аграрний університет

E-mail: smirnovaiv@mnaui.edu.ua

Однією з найпоширеніших олійних культур землеробства є озимий ріпак. Його насіння містить 30-50 % олії виняткової калорійності та енерговіддачі.

Останнє в поєднанні з урожайністю (гектар посівів дає приблизно 1,1 т олії, що втричі більше, ніж соя, та удвічі – ніж соняшник) вивело ріпак у лідери як сировину для отримання екологічно чистого пального – біодизеля [1].

Для отримання хорошого врожаю та високої насінневої продуктивності ріпаку озимого необхідно оптимізувати традиційну технологію вирощування, яка складається з низки послідовно виконуваних операцій, під агрокліматичну зону, де буде вирощуватися культура [2].

Таблиця 1

Урожайність насіння ріпаку озимого в регіонах України, т/га

№ п/п	Області	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Середнє за 2021-2023 рр.
1	Вінницька	3,35	3,09	3,42	3,29
2	Волинська	3,12	3,70	3,03	3,28
3	Дніпропетровська	2,43	2,51	2,54	2,49
4	Житомирська	2,57	2,48	2,95	2,67
5	Івано-Франківська	3,41	3,68	3,49	3,53
6	Київська	3,15	3,19	3,00	3,11
7	Кіровоградська	2,46	2,69	2,67	2,61
8	Львівська	3,31	3,63	3,32	3,42
9	Миколаївська	2,58	1,91	2,20	2,23
10	Одеська	2,51	1,82	1,96	2,10
11	Полтавська	3,31	2,95	3,91	3,39
12	Рівненська	2,95	3,18	2,77	2,97
13	Сумська	3,22	3,42	3,53	3,39
14	Тернопільська	3,72	3,86	3,84	3,81
15	Харківська	2,82	2,48	3,09	2,80
16	Херсонська	2,51	1,82	1,10	1,81
17	Хмельницька	3,50	3,74	3,38	3,54
18	Черкаська	3,42	3,81	3,23	3,49
19	Чернігівська	2,73	2,61	2,85	2,73
20	Чернівецька	2,71	2,61	2,97	2,76
Середнє		2,99	2,96	2,96	2,97

На фізіологічні показники формування врожаю впливає велика кількість чинників як некерованих (сонячна радіація, температура, опади), так і керованих (сорт, агротехніка, удобрення, система захисту). Із врахуванням факторів, які впливають позитивно і негативно на врожай, можна значною мірою цілеспрямовано використовувати керовані і створювати оптимальні умови для росту й розвитку рослин. А технологія вирощування ґрунтується на біологічних особливостях культури [3, 4].

В Україні вищу урожайність насіння ріпаку озимого в середньому за 2021-2023 рр. отримано в Тернопільській (3,81 т/га), Хмельницькій (3,54 т/га), Івано-

Франківській (3,53 т/га), Черкаській (3,49 т/га), Львівській (3,42 т/га), Полтавській, Сумській (3,39 т/га) та Вінницькій (3,29 т/га) (табл. 1).

Найнижчу врожайність насіння ріпаку озимого отримано на півдні України у Херсонській (1,81 т/га), Одеська (2,10 т/га), Миколаївська (2,23 т/га), Дніпропетровська (2,49 т/га) та Кіровоградська (2,61 т/га) областях.

Найнижчу врожайність за останні 3 роки урожайність насіння ріпаку озимого отримано у 2023 р. 1,1 т/га (Херсонська область), а найбільшу врожайність у 2022 р. 3,86 т/га (Тернопільська область).

Отже, для підвищення урожайності насіння ріпаку озимого та стабільного виробництва в південних областях України, де лімітуючим фактором є волога, доцільно відновити та впровадити сучасну систему зрошення, що дасть змогу підвищити врожайність та валові збори насіння в цілому та конкурувати країні на міжнародному рівні.

Бібліографія

1. Фокін А. Актуальні проблеми захисту ріпаку та способи їх подолання. *Пропозиція*. 2008. № 2. С. 68-72.

2. Савчук Ю.М., Антоненко О.Ф. Залежність урожайності та посівних якостей насіння ріпаку озимого від сортів та технології вирощування в умовах правобережного лісостепу України. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2019. 2. С. 20-27.

3. Гамаюнова В.В., Гаро І.М. Урожайність і якість насіння ріпаку озимого залежно від обробітку ґрунту, строку та способу сівби в умовах Лісостепу України. *Вісник Дніпровського державного аграрно-економічного університету*. 2017. Вип. 1(43). С. 31-36.

4. Державна служба статистики України. Рослинництво України. За ред. О. Прокопенка. 2020. 182 с.

СПОСОБИ І МЕТОДИ ДОГЛЯДУ ЗА ПОСІВАМИ ПРОСАПНИХ КУЛЬТУР

С.П. Сокол, кандидат технічних наук, доцент кафедри ТСГМ, проректор з науково-педагогічної роботи і розвитку

Н. Пономаренко, доцент кафедри ТСГМ

С. Дриваль, аспірант кафедри ТСГМ

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

E-mail: panagieva@ukr.net

Щоб вибрати раціональний спосіб обробітку і відповідні знаряддя,